

MARIA DĘBOWSKA

KONSTANTY GABRIEL Z JANKOWA JANKOWSKI, PROBOSZCZ W SŁAWNIE W LATACH 1760-1774

W osiemsetletniej historii parafii w Sławnie (obecnie w dekanacie żarnowski) Konstanty Gabriel z Jankowa Janowski był – jak się wydaje – najbardziej wykształconym i utytułowanym plebanem (proboszczem). Dla jednych jest on osobą zupełnie nieznaną, a dla innych – prawie zapomnianą. Rozpoczynając więc cykl publikacji poświęconych wspomnianej parafii, warto przybliżyć sylwetkę tegoż duchownego.

Jankowscy herbu Nowina wzięli nazwisko od wsi Janków pod Opoczmem. Założycielem rodu był Jan, współwłaściciel wsi, który w 1508 r. został pierwszym dziedzicem Jankowa¹. Urodzony w 1692 r. Franciszek Antoni – ojciec Konstantego Gabriela Jankowskiego – przyszedł na świat ze związku małżeńskiego Wojciecha Jankowskiego i Agnieszki z Kwaśniewskich. W 1720 r. został wojskim² oraz regentem grodzkim opoczyńskim³. Ostatnim z piastowanych przez niego stanowisk był urząd pisarza grodzkiego opoczyńskiego⁴. W 1710 r. Franciszek Antoni Jankowski poślubił Zofię Kietlińską. Z tego związku miał dwóch synów: Konstantego i Józefa. Franciszek Antoni Jankowski zmarł w 1761 r.⁵ Jego młodszy syn Józef, który był dziadkiem Antoniego Jankowskiego, generała w powstaniu listopadowym, zgodnie z tradycją rodzinną kontynuował karierę urzędniczą a następnie wojskową. W 1750 r. został stolnikiem radomskim, w 1756 roku deputatem do Trybunału Koronnego, a w latach 1757-1768 był chorążym radomskim. Jako wojskowy w 1746 r. uzyskał stopień kapitana. Wkrótce został mianowany majorem, a następnie pułkownikiem regimentu łanowego. Równocześnie pełnił funkcję komisarza wojskowego w Radomiu. W 1763 r. król August III nadał mu stopień generała majora wojsk koronnych, równocześnie mianując go komendantem twierdzy Zamość⁶. Ze związku z Aleksandrą Kwaśniewską, miecznikówną sęczycką, pozostawił trzech synów: Ignacego, Kajetana oraz Konstantego. W 1770 r.

---

¹ P. Suchanek, *General Antoni Jankowski (1783-1831) tragiczna postać powstania listopadowego*, Kraków 2016 (rozprawa doktorska), s. 13.

² Wojskiemu grodzkiemu podlegał gród lub zamek. Wojscy formalnie byli opiekunami obywateli pozostałych w domu na czas wojny, „na to stanowisko wybierano więc ludzi dojrzałych, poważnych i cieszących się powszechnym zaufaniem”, Z. Góralski, *Encyklopedia urzędów i godności w dawnej Polsce*, Warszawa 2000, s. 179.

³ Regent był urzędnikiem grodzkim (podwładnym starosty) zarządzającym kancelarią grodzką, tamże, s. 125.

⁴ Do obowiązków pisarza grodzkiego należało dokonywanie wpisów do ksiąg grodzkich, tamże, s. 92.

⁵ P. Suchanek, *General Antoni Jankowski...*, s. 15.

⁶ Tamże, s. 15.

bracia podzielili się dobrami rodowymi. Kajetan otrzymał Janków i Owadów w powiecie opoczyńskim, Ignacy – Chronówek i Wolę Kowalewską, natomiast Konstanty – Strzałków i Zabłocie w powiecie radomskim⁷. Do dominium Jankowskich należał – oprócz Jankowa i Owadowa – także Sokołów, wieś leżąca w powiecie opoczyńskim. Ówczesnie należała ona do parafii w Żarnowie, obecnie znajduje się w parafii w Wielkiej Woli – Paradyżu. W wyniku podziału majątku po śmierci Franciszka Antoniego Jankowskiego (zmarłego w 1761 r.) Konstanty Jankowski otrzymał Sokołów. Potwierdzeniem tego jest wpis w księdze zgonów parafii w Maluszynie: „perillustris Constantinus in Janków Jankowski [...] dominus haereditarius bonorum Sokołów in districtu Opocznseni, sub parochia Żarnoviensi”⁸.

Konstanty, starszy z synów Franciszka Antoniego Jankowskiego i Zofii z Kieślińskich, przyszedł na świat najprawdopodobniej w 1711 r. w Jankowie, dobrach rodowych Jankowskich herbu Nowina. Do kapłaństwa przygotowywał się zapewne w seminarium w Łowiczu. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1735 r. w tymże mieście, z rąk bpa Józefa Michała Trzczińskiego, sufragana gnieźnieńskiego. Należał do archidiecezji gnieźnieńskiej. Niebawem wystarał się o godność kanonika inflanckiego. Posiadał ją już obejmując w 1736 r. beneficjum w Maluszynie w ówczesnym dekanacie kurzelowskim. Wspomniane beneficjum posiadał do 1760 r. W drugiej połowie lat pięćdziesiątych zarządzał nim przez komendarza⁹, a zrezygnował z niego pod koniec 1760 r.¹⁰ Rezygnację z beneficjum maluszyńskiego wymusiło prawdopodobnie nieposiadanie przez niego przyzwolenia Stolicy Apostolskiej na kumulację beneficjów. Wystąpił o ten przywilej być może już w 1761 r. Odpowiednia dyspensa została wydana w Rzymie 11 maja 1762 r., a potwierdzona w Skierniewicach, 2 stycznia 1763 r., przez Andrzeja Kostkę Młodzianowskiego, kanclerza gnieźnieńskiej kapituły katedralnej oraz audytora i oficjała generalnego gnieźnieńskiego.

Jan Korytkowski twierdził, że kościół w Maluszynie został „wystawiony w roku 1756 nakładem Konstantego Jankowskiego, kanonika kijowskiego i plebana maluszyńskiego”¹¹. Chodzi tu nie o sam maluszyński kościół parafialny, ale o kościółek pw. św. Barbary, wzniesiony z przeznaczeniem dla Bractwa Paskowego św. Augustyna i św. Moniki pod wezwaniem Matki Bożej Pocieszenia, wprowadzonego do kościoła maluszyńskiego w 1687 r.¹² Jego budowa została ukończo-

⁷ Tamże, s. 16.

⁸ Archiwum Archidiecezjalne w Częstochowie (dalej: AACz), sygn. KM 643, k. 145v.

⁹ Konstanty Jankowski, odpowiadając na pytania zawarte w kwestionariuszu wizytacyjnym z 1760 r. napisał, iż posiada również beneficjum w Maluszynie, Archiwum Diecezjalne we Włocławku (dalej: ADWł), sygn. AAG. Wiz. 34, s. 26.

¹⁰ AACz, sygn. KP 420, s. 38.

¹¹ J. Korytkowski, *Pralaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej od roku 1000 aż do dni naszych. Podług źródeł archiwalnych*, Gniezno 1883, t. 2, s. 323.

¹² AACz, sygn. KP 420, Opisanie wprowadzenia obrazu NM Panny Pocieszenia oraz i wprowadzenia Bractwa Paska S. Augustyna do kościoła parafialnego maluszyńskiego w roku 1687, die 25 Maii, za staraniem Włmci Księdza Stanisława Białoczyńskiego, proboszcza i promotora maluszyńskiego.

na w 1756 r. Oprócz budynku kościółka, wystawionego własnym sumptem na północnym krańcu wsi Maluszyn, Konstanty Jankowski zadbał również o mieszkanie dla prebendarza; obok kościoła został wybudowany dla niego dwuizbowy domek z sieni¹³. Konstanty Jankowski nie zapomniał o uposażeniu dla prebendarza, zapisując dla niego trzy tysiące złotych polskich, które zostały ulokowane na dobrach Myśliczów¹⁴. Pierwszym prebendarzem u św. Barbary został współpracownik ks. Jankowskiego, ówczesny wikariusz maluszyński Jakub Kochankiewicz. Jeszcze w 1756 r. zaczął on siebie tytułować: „pr[a]ebendarius Eccl[esiae] S[anctae] Barbarae et commendarius parochialis”¹⁵.

Konstanty Jankowski cieszył się posiadaniem doktoratu z prawa, który uzyskał w Uniwersytecie Krakowskim¹⁶. Stało się to najprawdopodobniej w pierwszej połowie lat pięćdziesiątych. Pod koniec tego okresu – już zapewne mając doktorat – otrzymał stanowisko sędziego surogata w konsystorzu kurzelowskim; od początku 1756 r. czyniąc wpisy w księgach metrykalnych, dodawał przy swoim nazwisku: „iudex surrogatus Cureloviensis”¹⁷.

Parafia Wielka Wola – Paradyż informuje na swojej stronie internetowej, iż proboszcz Maluszyna Konstanty Jankowski, w dniu 17 lipca 1757 r. poświęcił tamtejszy nowo wybudowany murowany kościół¹⁸.

W 1760 r. Konstanty Jankowski objął beneficjum w Sławnie (w ówczesnym dekanacie opoczyńskim), w rodzinnej swojej parafii, gdzie kolatorem był wówczas Antoni Skarbek Radoński, dziedzic Sławna, Wygnanowa i innych przyległych wsi. I to tenże kolator mógł mieć zasadniczy wpływ na objęcie beneficjum w Sławnie przez ks. Jankowskiego. W posiadaniu tegoż beneficjum sławińskiego był już Jankowski w sierpniu 1760 r., kiedy to Joachim Brzostowski, dziekan opoczyński przeprowadził wizytację tegoż dekanatu z polecenia Władysława Aleksandra Łubieńskiego, arcybiskupa gnieźnieńskiego¹⁹. Już wówczas Jankowski cieszył się godnością kanonika katedralnego kijowskiego. Z poprzedniej godności – kanonika inflanckiego – zrezygnował najprawdopodobniej w 1758 lub 1759 r.²⁰ Jako beneficjant sławiński ks. Jankowski był tytułowany rektorem albo prepozytem, nigdy plebanem. Tytuł rektora lub prepozyta kościoła w Sławnie w odniesieniu do Jankowskiego, był używany także przez bpa Ignacego Augustyna Kozierowskiego, który wizytował parafię w Sławnie w 1765 r. Prepozytem parafii sławińskiej nazywany był on przez prałatów i kanoników kapituły kolegiackiej w Kurzelowie, której został członkiem. Godność archidiacona tejże kapituły otrzymał w 1762 r. – instalacja odbyła się 8 maja (święto św. Stanisława

¹³ Tamże, s. 125.

¹⁴ Tamże. Wieś Myśliczów obecnie należy do powiatu radomszczańskiego.

¹⁵ AACz, sygn. KM 643, k. 8.

¹⁶ ADWł, sygn. AAG. Wiz. 60, Visitatio ecclesiae collegiatae Cureloviensis, 1765, s. 24.

¹⁷ AACz, sygn. KM 643, k. 6-6v.

¹⁸ <http://parafiaparadyz.pl/historia/kalendarium/> [dostęp: 31.03.2022].

¹⁹ ADWł, sygn. AAG. Wiz. 34.

²⁰ Dnia 17 czerwca 1757 r. występował jeszcze jako kanonik inflancki (AACz, sygn. KM 643, k. 10), natomiast 14 czerwca 1759 r. był już kanonikiem kijowskim (AACz, sygn. KM 643, k. 15v).

Biskupa i Męczennika) 1763 r.²¹ Zapewne w roku następnym Jankowski objął również stanowisko oficjała kurzelowskiego.

Jako archidiakon kurzelowski ks. Jankowski miał obowiązek wizytować parafie znajdujące się na terenie tego archidiakonatu. Czynił to już wcześniej, jeszcze przed otrzymaniem tejże godności. Między innymi – przed majem 1763 r. – wizytował parafie w Maluszynie (1 września 1761 r.)²² i Odrowążu (1762). Po objęciu funkcji archidiakona wizytował między innymi parafie w Lipie i Skrzyńsku.

Już od początku objęcia beneficjum sławińskiego ks. Jankowski musiał borykać się z wieloma trudnościami, wynikającymi przede wszystkim ze spustoszenia terenu tejże parafii w czasie wojny północnej do tego stopnia, że dwie wsie zostały nawet zupełnie wyludnione (Sepno i Grudzeń), dziesięciny, które były podstawą uposażenia parafii i plebana albo były nieregularnie uiszczane, albo wcale nie wpływały; odzyskanie ich wiązało się z uciążliwymi procesami. Dochody z niewielkiego obszaru pól plebańskich były tak niskie, że podczas wizytacji w 1765 r. stwierdzono nieco zgryźliwie, iż je „można porównać z dochodami zagrodników”. Przedmiotem największej troski i uwagi nowego plebana stała się świątynia parafialna, obrabowana „dawniej przez Szwedów, Moskwę i Kozaków, potym zaś przez Żydów”²³, jeszcze za rządów jego poprzednika („skradzione przez nocnych grabieżców wyposażenie, kościół pozbawiony wystroju, zauważalne niedbalstwo poprzedników”²⁴). Ksiądz Jankowski zadbał więc o sprawienie – głównie własnym sumptem – nowych aparatów i sprzętów liturgicznych lub renowację dawnych, wśród których były ornaty podarowane przez jego matkę Zofię z Kietlińskich Jankowską, pisarzową grodzką opoczyńską²⁵. Do dzisiaj w skarbcu kościoła sławińskiego zachowała się monstrancja wykonana kosztem ks. Jankowskiego w 1763 r.²⁶, z informacją o ofiarodawcy: „Peril. Adm. Rndus D. Constan. Jankowski Can. Kijovien. Archidiaconus Curelo. P.S. Ecclesiae Sławnen. offert 1763”²⁷.

Należy także wspomnieć, iż Jankowski będąc jeszcze klerykiem, ufundował w 1734 r. drewnianą dzwonnice w południowej części cmentarza kościelnego w Sławnie. Były w niej zawieszzone trzy dzwony („pierwszy, największy na cześć świętego Gieroncego, biskupa Ficocle, średni ku czci świętego Józefa, trzeci ku

---

²¹ Archiwum Diecezjalne w Kielcach, sygn. II KK-9, Akta posiedzeń generalnych i zwyczajnych kapituły kolegiackiej w Kurzelowie, s. 236-237.

²² AACz, sygn. KM 643, k. 24.

²³ ADWł, sygn. AAG. Wiz. 61, s. 4.

²⁴ Cytat z dekretu reformacyjnego z 1765 r., ADWł, sygn. AAG. Wiz. 61, s. 21.

²⁵ ADWł, sygn. AAG. Wiz. 61, s. 5.

²⁶ „Monstrancja srebrna, wszystka wyłacana, miejscami kamieniami czeskiemi sadzona, która waży grzywien czternaście, na pozłotę wyszło czerwonych złotych dwadzieścia jeden, z robotą kosztuje złotych polskich tysiąc sto dwadzieścia”, ADWł, sygn. AAG. Wiz. 61, s. 3.

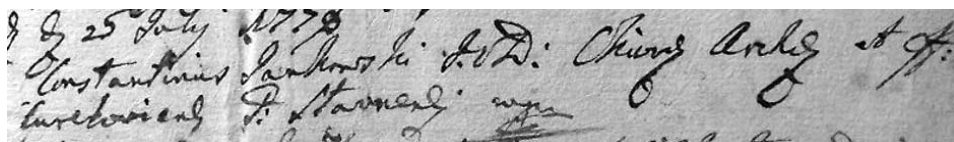
²⁷ Cyt. za: J. Wiśniewski, *Dekanat opoczyński*, Radom 1913, s. 201.

czci świętego Antoniego Padewskiego”)²⁸, które w 1765 r., w czasie wizytacji kościoła, zostały poświęcone przez bpa Ignacego Augustyna Kozierowskiego²⁹.

W latach pobytu na beneficjum w Sławnie, Konstanty Jankowski nie zerwał kontaktów z poprzednią swoją parafią. Świadczy o tym zapis w księdze zaślubionych parafii maluszyńskiej o jego uczestnictwie 11 lutego 1771 r. w ceremonii zaślubin, w tamtejszym kościele, Anastazego Radońskiego, chorążycza chęcińskiego, dziedzica Sławna i Wygnanowa, z Agnieszką Dobiecką, chorążanką radomszczańską³⁰.

Konstanty Jankowski zmarł w październiku 1774 r., najprawdopodobniej w Sławnie. Na mocy ostatniej swojej woli, został pochowany 15 października, w kościele w Maluszyńcu, pod wielkim ołtarzem, o czym świadczy wpis odnotowany w księdze zgonów parafii maluszyńskiej w 1774 r.:

die 15 Octobris, perillustris Constantinus in Janków Jankowski, canonicus cathedralis Kijoviensis, archidiaconus collegiatae Cureloviensis, praepositus in Sławno, et ante 16 annos rector huius ecclesiae, annorum 63 aetatis, dominus haereditarius bonorum Sokołów in districtu Opocznensi, sub parochia Żarnoviensi, in communione Sanctae Matris Ecclesiae animam Deo reddidit, sacramentis munitus, et ex propria ultima voluntate ac dispositione, hic in sepulchro ante maius altare sepultus³¹.

The image shows a handwritten Latin document, likely a burial record. The text is written in a cursive script and includes the name 'Constantinus Jankowski' and the date '1774'. The document is a reproduction of an original handwritten entry.

Autograf ks. Konstantego Gabriela Jankowskiego, Archiwum Parafii w Sławnie

Na koniec warto odnotować informacje o księgozbiornicy, który został wpisany do protokołu wizytacji z 1765 r.³² Składały się nań następujące pozycje (oprócz ksiąg, w jakie wyposażony jest zwykle każdy kościół):

Kazania świętalne Starowolskiego, in folio³³.

²⁸ ADWł, sygn. AAG. Wiz. 61, s. 10; „Dzwonnica pod południe, z drzewa ciesanego zbudowana w wiązania, bez ścian, gontami pokryta, w której dzwonów trzy spiżowych [...], przymocowanych okuciem żelaznem potrzebnem, na której, u wierzchu, krzyżyk żelazny; podpostosała; w kwadrat po łokci 7, wysoka łokci 10”, „Dzwony trzy duże, z których największy stłuczony”, Archiwum Parafii w Sławnie, Inwentarz z 1829 r.

²⁹ ADWł, sygn. AAG. Wiz. 61, s. 10.

³⁰ AACz, sygn. KM 643, k. 113. We dworze w Łazowie, w parafii maluszyńskiej, odbył się w 1772 r. ślub Józefa Lesiowskiego, dziedzica dóbr Popławy (w parafii Sławno) z Jozefatą Malczewską z Łazowa, AACz, sygn. KM 643, k. 113v.

³¹ AACz, sygn. KM 643, k. 145v.

³² ADWł, sygn. AAG. Wiz. 61, s. 9.

³³ *Świątница Pańska, zamykająca w sobie kazania na uroczystości świąt całego roku, przez ks. Szymona Starowolskiego, kanonika tarnowskiego, ku pożytkowi i zbudowaniu duchownemu nabożnym katolikom wystawiona, Kraków 1643.*

- Kazania niedzielne, tegoż autora, in folio³⁴.
 Kazania niedzielne Alexandri Lorencowicz, in folio³⁵.
 Theologia Iacobi Marchantii, absque titulo, in 4to³⁶.
 Kazania świętalne Matthiae Muchowski SI, in 4to³⁷.
 Expositio in cantica canticorum, authore Martino Delrio, in 4to³⁸.
 Epistola pastoralis, polonice idiomate edita, celsissimi domini Vladislai Łubieński, feliciter moderni archiepiscopi Gnesnensis, primatis Regni, in 4to³⁹.
 Chleb duchowny, authore Wuykowski, do katechizowania, in 8vo⁴⁰.
 Monita generalia de officio confessarii, in 8vo⁴¹.
 Evangelistarium, authore M. Marulo Spalatensi, in 8vo⁴².
 Henrici Smetii Prosodia, in 8vo⁴³.
 Libellus sub titulo Manuale parochorum⁴⁴.
 Libellus Meditationum de vita et passione Christi, authore Vincentio Bruni SI⁴⁵.
 Scrutinium sacerdotum, authore Fabio Incarnato⁴⁶.
 Nucleus casuum conscientiae, authore cardinali Dorico, archiepiscopo Panormitano⁴⁷.

Można przyjąć, z dużą dozą prawdopodobieństwa, że był to osobisty księgozbiór księdza Jankowskiego, który on przeznaczył dla kościoła parafialnego w Sławnie. Wymienione pozycje nie zostały już odnotowane w inwentarzu z 1829 r., więc, być może, następcy ks. Jankowskiego nie byli już nim zbytnio zainteresowani i albo został rozprzedany, albo rozproszony lub zniszczony.

© Copyright by Maria Dębowska, Lublin 2022

³⁴ Szymon Starowolski, *Arka Testamentu, zamykająca w sobie kazania niedzielne całego roku, na dwie części rozdzielone*, cz. 1: *Pars hyemalis*, Kraków 1648, cz. 2: *Pars Aestivalis*, Kraków 1649.

³⁵ Aleksander Lorencowicz, *Kazania na niedziele całego roku*, t. 1-2, Kalisz 1671.

³⁶ Jacob Marchant, *Rationale evangelizantium in quo doctrina et veritas evangelica sacerdotibus, pastoribus ac concionatoribus ad pectus appendenda*, było kilka wydań tego dzieła.

³⁷ Maciej Muchowski SI, *Kazania na niedziele całego roku*, Sandomierz 1730.

³⁸ Martinus Antonius Delrio, nie udało się ustalić dzieła tego autora.

³⁹ *List Pasterski do Owieczek Archidiecezyi Metropolitalney Gnieźnieńskiej tak w Duchownym jako y świeckim stanie będących*. Łowicz 1761.

⁴⁰ Jan Stanisław Kostka Wuykowski, *Chleb duchowny, wszystkim chrześcianom na positek w drodze do Nieba idącym wystawiony albo raczej katechizm na świat Polski wychodzący. Krótkie nauki chrześcijańskiej z różnemi w sobie zebranie mający, przykładami* Kraków 1746.

⁴¹ *Monita generalia de officiis confessarii*, Kraków 1753.

⁴² Marcus Marulus Spalatensis, *Evangelistarium*, Wenecja 1516.

⁴³ Henrici Smetii, *Prosodia sive exactissima cynosura metrica*, Frankfurt 1705.

⁴⁴ Książeczka pod tytułem *Manuale parochorum de plerisque functionibus et obligationibus, ad parochias, parochos et parochianos attinentibus* autorstwa Ludwika Engela.

⁴⁵ Vincentio Bruni, *Meditationes de vita et passione Domini Nostri Iesu Christi*, cz. 2, Kolonia 1599.

⁴⁶ Fabius Incarnatus, *Scrutinium sacerdotale, sive modus examinandi tam in visitatione episcopali, quam in susceptione ordinum*, Wenecja, wiele wydań.

⁴⁷ Giovanni Doria, kardynał, arcybiskup Palermo; być może chodziło o druk: *Appendix ad Synodum Dioecesanam Panormitanam, Constitutionum aliquot editarum in secunda synodo celebrata Panormi à Joannettino Doria Cardinali, archiepiscopo Panormitano, anno 1622*.